

STRATEGIA ROZWOJU GMINY, JAKO NARZĘDZIE PLANOWANIA ROZWOJU

Świrski A. (Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, m. Siedlce, Polska)

Realizacja polityki rozwoju lokalnego i realizacja zadań w zakresie zaspokajania potrzeb zbiorowych wspólnoty jest podstawowym zadaniem samorządu gminnego. Aktualna sytuacja gospodarcza kraju powoduje, że ze względu na ograniczoną ilość środków finansowych, żadna gmina nie może pozwolić sobie na ich marnotrawienie i nieefektywne lub chybione inicjatywy. W związku z tym pojawiały się konieczność opracowania dokumentu o charakterze strategicznym, który ukierunkuje realizację zadań pod kątem określenia najpilniejszych potrzeb wspólnoty gminnej, ustalenia kolejności ich wdrażania i kierunków zaangażowania środków finansowych, zarówno własnych, jak i tych pozyskanych z zewnątrz.

Głównymi instrumentami realizacji lokalnej polityki gospodarczej są [1, s. 61]:

- strategia rozwoju gminy;
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego;
- budżet gminy.

Celem artykułu jest przedstawienie podstawowych założeń formułowania strategii rozwoju gminy oraz jej elementów składowych.

Artykuł składa się z dwóch części; pierwsza przedstawia istotę strategii rozwoju gminy, druga – case-study – przykładową strategię rozwoju przygotowaną w gminie Siedlce.

Strategia rozwoju określana jest jako „...koncepcja działania zmierzającego do zrównoważonego i długotrwałego rozwoju, przedstawiona w formie zwięzłego dokumentu zawierającego procedury osiągania zamierzonych celów. Dokument taki powinien składać się z następujących elementów: diagnozy stanu istniejącego, analizy słabych i mocnych stron, celu strategicznego i celów pośrednich, części dotyczącej sposobu realizacji złożonych celów, z wyszczególnieniem roli poszczególnych podmiotów, mechanizmu monitorowania i korygowania wdrażanej strategii” [2, s. 16].

Według Ziółkowskiego każda strategia rozwoju powinna charakteryzować się następującymi cechami [3, s. 14]:

- długim horyzontem czasowym, zarówno z punktu widzenia okresu potrzebnego do wykonania określonych czynności (np. budowy konkretnego obiektu), jak i wystąpienia efektów z tego tytułu. Niektóre działania podjęte w ramach realizacji strategii mogą przynieść efekty dopiero po dłuższym okresie czasu;
- koncentracją działalności, a tym samym środków finansowo-rzeczowych na względnie ograniczonej liczbie zamierzeń rozwojowych (priorytetowych z punktu widzenia gminy) – w wielu przypadkach powinien to być wybór „najpilniejszych z pilnych” celów i zadań realizacyjnych;
- koniecznością podejmowania wielu decyzji określonego typu w konkretnym czasie - decyzje te muszą się wzajemnie wspierać, tworząc spójny i konsekwentny układ;
- szerokim pasmem działań analitycznych, koncepcyjnych i decyzyjnych - począwszy od ustalania celów i niezbędnych zadań do zrealizowania, poprzez przydzielanie środków finansowo-rzeczowych na ich realizację, aż do konkretnych działań wykonawczych.

Strategia rozwoju gminy nie jest dokumentem obligatoryjnym, jednak jej zawartość stanowi narzędzie dla prowadzenia skutecznego zarządzania gminą. Borys wymienia siedem argumentów za tworzeniem gminnych strategii rozwoju [4]:

1. Planuje przyszłość w perspektywie kilkuletniej.
2. Pozwala na powiązanie poszczególnych sfer funkcjonowania gminy w jedną całość.
3. Opisuje drogi dojścia do założonych celów oraz proces, w którym tworzą się struktury partnerskie.
4. Umożliwia monitorowanie postępów i korygowanie odstępstw od zaplanowanych rezultatów.
5. Sprzyja ocenie szans i zagrożeń oraz mocnych i słabych stron gminy.

6. Pozwala efektywnie gospodarować zasobami, które posiada gmina.

7. Jest instrumentem długofalowego zarządzania obszarem, gdyż wnosi elementy ciągłości realizacji działań władz gminy (niezależnie od zmieniających się sił politycznych).

Reasumując, opracowanie strategii sprzyja ocenie rzeczywistych możliwości rozwoju, jak i określeniu problemów i sposobów ich rozwiązania w skali lokalnej.

Formułowanie strategii rozwoju gminy jest procesem, w który, oprócz władz samorządowych, powinni być zaangażowani mieszkańcy gminy. Wynika to z faktu, iż zawarte w niej przedsięwzięcia powinny służyć przede wszystkim poprawie jakości życia mieszkańców. Niestety, często się zdarza, że jest ona konstruowana, tak aby pozyskać dofinansowanie na planowane inwestycje z UE. Tym samym jest ona zgodna z priorytetami prorozwojowymi sformułowanymi przez UE, ale odbiega od faktycznych potrzeb lokalnej społeczności.

Strategia rozwoju powinna przełożyć się na plan składający się z pięciu podstawowych części:

I. Podstaw prawnych i założeń metodologicznych.

II. Diagnozy stanu wyjściowego oraz przyszłych uwarunkowań rozwoju gminy (w tym uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych).

III. Analizy strategicznej - analizy SWOT.

IV. Celów i priorytetów rozwoju gminy w okresie długo terminowym.

V. Opisu systemu wdrażania i monitorowania Strategii oraz źródeł finansowania.

Strategia Rozwoju Gminy Sierpc na lata 2014–2020 to jeden z najważniejszych dokumentów planistycznych, który określa priorytety i cele polityki rozwoju społeczno-gospodarczego prowadzonego na obszarze gminy. Stanowi ona także odpowiedź na ustawowy wymóg prowadzenia polityki rozwoju w oparciu o strategię, jak również skuteczną próbę dostosowania działalności Gminy do standardów europejskich. Strategia jest też podstawą do opracowania i wdrożenia na terenie Gminy projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych. Okres realizacji Strategii Rozwoju Gminy Sierpc przyjęto na siedem lat (2014–2020), adekwatnie do czasu obowiązywania Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030 i Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010–2020. Strategia dla Gminy Sierpc została sformułowana w ścisłej korelacji zarówno z nimi, jak i z pozostałymi aktualnie obowiązującymi dokumentami o charakterze planistycznym szczebla regionalnego, krajowego i międzynarodowego.

W Strategii Rozwoju Gminy Sierpc na lata 2014–2020 sformułowano misję gminy oraz wizję rozwoju. Zmieniły się również zapisy na poziomie kierunków działań i celów strategicznych.

Strategia Rozwoju Gminy Sierpc składa się z dwóch części:

- część 1 –Diagnoza strategiczna Gminy Sierpc;
- część 2 –Strategia Rozwoju Gminy Sierpc na lata 2014–2020.

Pierwsza część ma na celu zobrazowanie potencjału społeczno-ekonomicznego Gminy w kontekście głównych kierunków jej rozwoju, tj. podnoszenia jakości życia obecnych i przyszłych mieszkańców Gminy Sierpc oraz mieszkalnictwa uwzględniając przy tym przestrzenne uwarunkowania środowiskowo-infrastrukturalne Gminy. Zawarte w tej części strategii informacje obejmują:

- położenie gminy i zasoby środowiska przyrodniczego;
- sytuację demograficzną;
- sytuację gospodarczą gminy, w tym liczbę podmiotów gospodarczych;
- świadczone usługi publiczne: edukacja, ochrona zdrowia, komunikacyjne itp.;
- partnerstwa i współpracę gminy z innymi JST w kraju i za granicą;
- budżet gminy;
- wyniki ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców, której celem było zbadanie poziomu zadowolenia mieszkańców Gminy Sierpc z usług świadczonych przez Gminę, a także określenie najważniejszych problemów i atutów Gminy.

W wyniku przeprowadzonej analizy określono czynniki atrakcyjności mieszkaniowej, inwestycyjnej i turystyczno-rekreacyjnej Gminy. Opisano ich stan obecny i zaproponowano działania modernizacyjne. Dokonano też analizy SWOT Gminy. Diagnoza strategiczna była podstawą do konstruowania kierunków działań, a następnie celów strategicznych i celów operacyjnych.

Druga część strategii została opracowana na podstawie wniosków z diagnozy strategicznej i zawiera konkretny plan działania Gminy Sierpc do 2020 roku, w którym określone zostały następujące elementy: misja, wizja rozwoju, wartości kluczowe i cele strategiczne.

Misję Gminy sformułowano w następujący sposób: efektywne zaspokajanie potrzeb mieszkańców Gminy zapewniające godne warunki życiowe, rozwój społeczeństwa lokalnego oraz poczucie stabilizacji w przyszłości. Z kolei wizja Gminy Sierpc na lata 2014–2020 została sformułowana w następujący sposób: „Gmina Sierpc – gmina przyjazna mieszkańcom i inwestorom, z rozwijającą się infrastrukturą społeczną oraz techniczną, na obszarze której przestrzegana jest zasada zrównoważonego rozwoju w każdym aspekcie życia”.

Wśród celów strategicznych wymieniono:

1. Rozbudowywać i modernizować infrastrukturę techniczną i społeczną wpływającą na jakość życia mieszkańców.
2. Rozbudowywać infrastrukturę zapewniającą możliwość aktywnego wypoczynku.
3. Tworzyć warunki do rozwoju przedsiębiorczości.
4. Poprawiać jakość środowiska naturalnego na terenie Gminy.
5. Tworzyć warunki do rozwijania ponadlokalnych funkcji Gminy.

Ostatnią częścią Strategii Rozwoju Gminy Sierpc są założenia dotyczące kontroli efektów wdrażania Strategii. Założono, że monitoring realizowany będzie przy pomocy opracowanych mierników, które umożliwią pomiar stopnia realizacji strategii i korygowanie działań, które nie przyniosą zamierzonych efektów.

Zarządzanie rozwojem lokalnym jest pojęciem bardzo złożonym. Determinuje go wiele czynników, a ogranicza szereg barier. Strategia Rozwoju Gminy jest istotnym narzędziem w rękach władz samorządowych, które służy ocenie obecnej sytuacji gminy i wskazaniu kierunków jej rozwoju. Strategia Rozwoju opisuje drogi dojścia do założonych celów oraz sam proces ich osiągnięcia. Umożliwia również monitorowanie postępów i korygowanie odstępstw od za-

planowanych rezultatów. Sprzyja ocenie szans i zagrożeń oraz mocnych i słabych stron gminy. Tym samym „wskazuje drogę” rozwoju gminy.

Strategia Rozwoju nie przesądza i nie determinuje rozwoju gminy, ale jest narzędziem, które umożliwia usystematyzowanie działań. Ułatwia też osiągnięcie założonych celów rozwojowych. Ważne jest, aby każda gmina posia-

dała dokument umożliwiający planowanie rozwoju, gdyż wpływa to na racjonalne gospodarowanie środkami finansowymi i lepsze zaspokajanie potrzeb lokalnej społeczności. Ponadto, planowanie inwestycji w długiej perspektywie, pozwala na bardziej przemyślane wydatki inwestycyjne, które są dopasowane do możliwości finansowych gminy.

Bibliografia

1. Wołowicz, T., Reško, D. Strategia rozwoju gminy jako narzędzie zarządzania zmianą gospodarczą, Zeszyty Naukowe WSEI seria: EKONOMIA, 5 (2/2012).
2. Programowanie rozwoju regionalnego. Poradnik dla samorządów województwa / Małopolska Szkoła Administracji Publicznej Akademii Ekonomicznej w Krakowie ; J. Hausner (red). – Kraków? 1999.
3. Ziółkowski, M. Proces formułowania strategii rozwoju gminy. – Warszawa : Instytut Przedsiębiorczości i Samorządności, 2000.
4. Borys, T. Programowanie ekorozwoju gmin / T. Boris // Strategia zarządzania środowiskowego w przedsiębiorstwie i gminie, R. Miłaszewski (red.). – Poznań-Białystok, 1999.
5. Strategia Rozwoju Gminy Sierpc na lata 2014–2020. – Mode of access: <http://www.gmina.sierpc.pl/pliki/Strategia-Rozwoju-Gminy-Sierpc-2014-2020-projekt.pdf>. – Date of access: 17.05.2016.